

Uudenmaan liitto
Nylands förbund

UUDENMAAN MAAKUNTASUUNNITELMA 2033

1. Johdanto

Uudenmaan maakuntasuunnitelman merkitys ja sisältö

Maakuntasuunnitelma on pitkän aikavälin strateginen suunnitelma maakunnan kehittämiseksi. Sen laatiminen perustuu kahteen lakiin: maankäyttö- ja rakennuslakiin sekä alueiden kehittämislakiin. Maakuntasuunnitelman keskeinen tehtävä on ohjata maakunnan toiminnan- ja alueidenkäytön suunnittelua palvelemaan samoja tavoitteita. Maakuntasuunnitelma laaditaan joka neljäs vuosi ja sen hyväksyy maakuntavaltuusto.

Maakuntasuunnitelmassa esitetään maakunnan kehittämisen päätavoitteet. Maakuntakaavassa ja maakuntaohjelmassa sekä sen toteuttamissuunnitelmassa esitetään, miten nämä tavoitteet halutaan toteuttaa. Maakuntasuunnitelma ohjaa myös maakuntakaavan laadintaa.

Maakuntasuunnitelma on moniportaisen suunnittelujärjestelmän ylimmän tason suunnitelma ja siten hyvin yleispiirteinen. Maakuntasuunnitelman strateginen lähestymistapa edellyttää, että suunnitelmassa tehdään monia valintoja myös hyvien vaihtoehtojen välillä. Eli sanotaan ”ei ”monille hyvälle asioille.

Uudenmaan maakuntasuunnitelman 2033 ydin on kiteytetty visioon; *Uusimaa on kansainvälinen hyvinvoivien ihmisten vetovoimainen metropolialue*. Visio on konkretisoitu kuudeksi strategiseksi tavoitteeksi. Nämä strategiset tavoitteet pyritään toteuttamaan strategisilla valinnoilla eli strategisilla toimintalinjauksilla. Strategisia valintoja on 2–4 kutakin strategista tavoitetta kohti.

Maakuntasuunnitelmasta hyötyvät viime kädessä maakunnan asukkaat ja toimijat, joille halutaan luoda mahdollisimman hyvät elämisen edellytykset ja kehittymismahdollisuudet. Maakunnan keskeisiä toimijoita ovat kunnat ja kuntayhtymät, valtion aluehallintoviranomaiset, yritykset, tutkimus- ja koulutuslaitokset sekä monet järjestöt ja yhteisöt.

Maakuntasuunnitelma on laadittu laajassa yhteistyössä maakunnan keskeisten toimijoiden kanssa.

Itä-Uudenmaan kunnat osaksi Uudenmaan maakuntaa 2011

Itä-Uudenmaan liiton jäsenkunnat liittyvät Uudenmaan liittoon 1.1.2011. Liitos merkitsee Uudenmaan maakunnan väestön lisääntymistä noin 95000 henkilöllä ja maakunnan kulttuurin ja elinkeinoelämän monipuolistumista.

Maakuntasuunnitelmaa laadittaessa Uudenmaan maakunnan eheytyä ei ole otettu huomioon. Suunnitelmassa esiintyvät tiedot ja ennusteet on perustettu sen laatimishetken tietoihin. Koko Uuttamaata koskevassa maakuntakaava- ja maakuntaohjelmatyössä ja muussa maakuntaa koskevassa toiminnassa Uudenmaan ja Itä-Uudenmaan maakunnille laaditut maakuntasuunnitelmat otetaan kuitenkin huomioon.

2. Toimintaympäristön tulevaisuuden haasteet ja maakuntasuunnitelman perusoletukset

Uudenmaan kehitykseen vaikuttavat erityisesti väestönkasvu ja väestörakenteen muuttuminen, kansainvälistyminen, kaupungistuminen sekä ympäristötilan muutokset. Vaadittavat toimenpiteet ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi sekä siihen sopeutumiseksi ovat merkittäviä haasteita lähivuosina ja -vuosikymmeninä.

Maakuntasuunnitelmaa varten laadittiin positiiviseen talouskehitykseen perustuva väestö- ja talouskasvuennuste. Tätä perusvaihtoehtoa arvioidaan suhteessa nopean ja hitaan kasvun vaihtoehtoihin.

Uudenmaan väkiluku noin 1,7 milj. vuonna 2033

Maakunnan väestökehitys on vuorovaikutussuhteessa taloudelliseen kehitykseen: talouden kasvu lisää työtilaisuuksia ja kasvattaa muuttoliikettä ja toisaalta väestön kasvu vauhdittaa talouskasvua kulutuksen kasvun ja ennen kaikkea työvoiman tarjonnan lisäyksen kautta.

Perusvaihtoehdossa Uudenmaan väestö kasvaa noin 300 000 henkilöllä vuoteen 2033. Tällöin maakunnan väkiluku olisi noin 1,7 milj. Perusvaihtoehdossa tuotannon kasvu on 2,5–3 prosenttia vuodessa.

Nopean kasvun vaihtoehdossa tuotannon kasvu on keskimäärin 3–4 prosenttia vuodessa. Nopean kasvun vaihtoehdossa Uudenmaan väestömäärä olisi vuonna 2033 noin 50 000 suurempi kuin perusvaihtoehdossa.

Hitaan kasvun vaihtoehdossa talouskasvu on keskimäärin 1–2 prosenttia vuodessa, jolloin väestömäärä olisi vuonna 2033 noin 80 000 pienempi kuin perusvaihtoehdossa.

Nopean kasvun vaihtoehdon toteutumista voidaan pitää mahdollisena, muttei kovin todennäköisenä, vaikka sen saavuttamiseen pyrittäisiin aktiivisin toimin. Vaihtoehdon toteutuminen edellyttää uusia kasvualoja ja nopeita kasvusyklejä 1990-luvun lopun tapaan. Kun suunnittelun aikajänne on lähes 25 vuotta, niin tällaisia kasvusyklejä tulisi olla useita. Nopeaan kasvuun toki kannattaa pyrkiä, koska nopea talouskasvu kasvattaa veropohjaa ja siten helpottaa väestön ikääntymisen tuomia haasteita.

Perusvaihtoehdon talouskasvun saavuttamista voidaan pitää realistisena mutta varsin haasteellisena. Perusvaihtoehdon toteutuminen edellyttää noin 6 200–6 800 henkilön vuotuista muuttovoittoa. Koska väestön liikkuvuus Suomen rajojen sisällä ei todennäköisesti kasva, Uudenmaan väestön kasvu rakentuu suurelta osin maahanmuutolle. Maahanmuuttoon perustuva väestön ja talouden kasvu edellyttää maahanmuuttajien työllisyysasteen selvää nousua. Väestön kasvu ilman siihen liittyvää työvoiman tarjonnan kasvua ei tue talous- ja väestökehityksen myönteistä vuorovaikutusta. Maahanmuuttajien työllisyysasteen nostamiseksi on kotouttamistoimia

tehostettava, erityisesti koulutuksen osalta. Lisäksi on pystyttävä ennakolta estämään tilanne, jossa suurten kaupunkien asuinalueiden kehitys eriytyy joidenkin taantuessa pysyvän työttömyyden ja syrjäytymisen alueiksi.

Maakuntasuunnitelman linjauksilla pyritään perusvaihtoehdon toteutumiseen ja sitä tukevaan maahanmuuttopolitiikkaan. Hitaan kasvun vaihtoehdon toteutuminen heikentäisi julkisen talouden tasapainoa ja edellyttäisi kuntien palveluiden sopeuttamistoimenpiteitä.

Väestö ikääntyy

Suomen ja Uudenmaan väestö ikääntyy siten, että vanhimpien ikäluokkien osuus koko väestöstä kasvaa. Ilmiö koskee useimpia Euroopan maita ja muun muassa Japania. Uudellamaalla vähintään 65-vuotiaiden väestöosuus on selvästi nykyistä korkeampi jo vuonna 2015. Väestön ikääntyminen lisää sosiaali- ja terveystalouden kysyntää sekä muuttaa asumistarpeita. Se on myös haaste työvoiman saatavuudelle sekä kunnallistalouden ja koko julkisen talouden tasapainolle. Väestön ja taloudellisen kasvun välillä on positiivinen korrelaatio. Nopea väestö- ja talouskasvu pienentää ikääntymisen merkitystä ja hidas kasvu lisää sitä. Väestön ja työelämän hyvinvointia lisätään huomioimalla terveyden edistäminen ja elinkeinovaikuttavuus kaikessa päätöksenteossa.

Taulukko 1. Uudenmaan väestön ikäjakauma (%) 2010–2035

Vuosi	Perusvaihtoehto			Nopea kasvu			Hidas kasvu		
	0-19	20–64	65+	0-19	20–64	65+	0-19	20–64	65+
2010	22,9	63,8	13,4	22,9	63,8	13,3	22,9	63,7	13,4
2015	21,7	61,9	16,3	21,7	62,1	16,2	21,7	61,7	16,6
2020	21,4	60,5	18,1	21,4	60,7	17,9	21,3	60,2	18,5
2025	21,4	59,3	19,3	21,5	59,5	19,0	21,3	58,9	19,9
2030	21,4	58,1	20,5	21,6	58,3	20,1	21,2	57,6	21,2
2035	21,2	57,4	21,4	21,4	57,7	20,9	21,0	56,8	22,2

Noin 890 000 työpaikkaa vuonna 2033

Perusvaihtoehdon mukainen tuotannon kasvu tarkoittaisi, että Uudenmaan

työpaikkamäärä kasvaisi vuodesta 2007 vuoteen 2033 noin 170 000 työpaikalla ja työpaikkoja olisi vuonna 2033 noin 890 000. Nopean kasvun vaihtoehdon mukaan työpaikkoja olisi vuonna 2033 noin 950 000 ja hitaan kasvun mukaan noin 750 000.

Taulukko 2 Uudenmaan työpaikat

Työpaikat	2007	2010	2015	2020	2025	2030	2035
Uusimaa yhteensä	718050	75400	792000	824000	853000	878000	890000
Pääkaupunkiseutu	590000	620500	652000	679000	703000	724000	734000
Muu Uusimaa	128050	133500	140000	145000	150000	154000	156000

Nuoriso- ja aikuiskoulutus kehityksen edellytyksenä

Uudenmaan väestö on keskimäärin hyvin koulutettua. Tutkinnon suorittaneiden osuus väestöstä on jonkin verran suurempi ja korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden osuus selvästi suurempi kuin koko maassa keskimäärin. Uudenmaan korkea koulutustaso koskee kuitenkin vain Helsingin seutukuntaa.

Raaseporin ja Loviisan seutukuntien väestön alhaisen koulutustason lisäksi Uudenmaan koulutuksellisenä ongelmana ovat nuoret, jotka ovat suorittaneet vain peruskoulun tai ylioppilastutkinnon, mutta eivät ammatillista tutkintoa. Ammatillista tutkintoa vaille olevien 17 – 24 -vuotiaiden osuus ikäluokastaan on kaikissa Uudenmaan seutukunnissa suurempi kuin koko maassa keskimäärin. Raaseporin seutukunnassa tällaisia nuoria on eniten, joskin heidän määränsä on vähentynyt.

Suuret rakentamistarpeet

Väkiluvun kasvu noin 300 000 asukkaalla nykytilasta vuoteen 2033 tarkoittaa suurta rakentamistarvetta; asuntoja, toimitiloja elinkeinoelämälle ja kunnallisille palveluille, liikenneväyliä.

1970-luvulla luotu liikenneverkon perusrakenne on uudistettava vastaamaan maan uutta asutusrakennetta. Alueen väestön kasvu edellyttää merkittävää panostusta liikenneväylien kehittämiseen etenkin pääkaupunkiseudun reuna-alueilla. Erityisesti poikittaisliikenteen kehittäminen ja olemassa olevan rakenteen kestävä hyödyntäminen on avainasemassa.

Asuntorakentamisen tarpeeseen vaikuttaa väkiluvun kasvun lisäksi yhtä paljon pääasiassa asuntokuntien pienenemisestä johtuva asumisväljyyden muutos. Asuntokuntien keskikoko Uudellamaalla vuonna 2008 oli noin 2,06 ja sen arvioidaan laskevan ikärakenteen vanhetessa ja yksinasuvien määrän kasvaessa alle 1,9. Kun lisäksi otetaan huomioon kotitalouksien vaurastuminen ja että pieni määrä vanhoja asuntoja poistuu asuntokannasta joka vuosi, tarvitaan uusia asuntoja vuosittain keskimäärin 12-13000.

Ilmastonmuutos

Maapallon ilmasto on moniulotteinen kokonaisuus, jossa muutokset kylmien ja lämpimien ilmastojaksojen välillä ovat yleensä tapahtuneet pitkien ajanjaksojen kuluessa. Viimeisen parin sadan vuoden aikana on fossiilisten polttoaineiden käytöstä, maataloudesta sekä metsien hävittämisestä johtuen päässyt ilmakehään satoja miljardeja tonneja hiilidioksidia ja muita kasvihuonekaasuja. Kasvihuonepäästöt ovat käynnistäneet maapallolla ilmastonmuutoksen, jolle ei löydy nopeudessa vertailukohtaa maapallon tutkimuksessa ilmastohistoriassa.

Lämpötilan nousu kiihtyy koko ajan. Viimeisen 20 vuoden aikana on ollut 15 lämpimintä maapallolla koskaan mitattua vuotta.

Jotta maapallon lämpeneminen ja ilmastonmuutos pysyvät siedettävänä, on ilmakehään pääseviä globaaleja kasvihuonepäästöjä leikattava nopeasti ja tuntuvasti. Hallitus tavoittelee hyväksymässään ilmasto- ja energiapoliittisessa tulevaisuusselonteossa vähintään 80 prosentin ilmastopäästöjen vähentämistä Suomessa vuoden 1990 tasosta vuoteen 2050 mennessä.

Nämä päästöleikkaustavoitteet ovat erittäin haastavia. Tavoitteiden toteuttaminen merkitsee sekä fossiilisten polttoaineiden käytön merkittävää vähentämistä että energian ja luonnonvarojen huomattavasti säästävämpää ja kestävämpää käyttöä. Globaalisti tavoitteiden onnistuminen riippuu oleellisesti valtioiden ja kansainvälisen politiikan tahoilla tehdyistä oikeudenmukaisista sopimuksista ja toimenpiteistä, joihin saadaan sitoutumaan mukaan mahdollisimman suuri osa maailman maista ja alueista.

Energian ja luonnonvarojen säästävämpi ja kestävämpi käyttö tarjoaa Uusmaalaisille osajille merkittäviä kansainvälisiä liiketoimintamahdollisuuksia.

Kansainvälinen kilpailu muutoksessa

Kansainvälisen kilpailun luonne on muuttunut ja on yhä muuttumassa. Alueiden välinen kilpailu on siirtymässä yhä enemmän kansakuntien välisestä kilpailusta niitä pienempien alueiden väliseksi kilpailuksi, erityisesti kaupunkien ja kaupunkiseutujen väliseksi kilpailuksi. Kun kaupungistuminen näyttää etenevän lähes kaikkialla, ja muodostuu yhä suurempia kaupunkiseutuja eli metropoleja, niin metropolien välinen kilpailu on kiristymässä. Ne kilpailevat erityisesti hyvistä yrityksistä sekä korkean tuottavuuden ja korkean tulotason työpaikoista, eivät massatuotannon työpaikoista. Tähän haasteeseen Uusimaa ei ole toistaiseksi pystynyt vastaamaan kovin hyvin niin, että Uusimaa olisi ollut vetovoimainen tai houkutteleva alue kansainvälisille investoinneille.

Uusimaa on monessa mielessä hyvin heterogeeninen. Heterogeenisuus ilmenee paitsi alue-, väestö- ja kuntarakenteessa myös tuotantorakenteessa. Uudenmaan tuotantorakenne on hyvin palveluvaltainen lukuun ottamatta läntistä Uttamaata, joka on selvästi teollisempi kuin Suomi keskimäärin. Väestön ikääntyminen on haaste erityisesti Raaseporin alueelle, jossa vähintään 65-vuotiaiden väestöosuus tulee olemaan erittäin

korkea jo lähivuosina.

Kulttuuri osana maakunnan kehittämistä

Vuonna 2004 kulttuurin ja luovien alojen sektorin taloudelliseksi arvoksi Euroopan unionin alueella on laskettu yhteensä yli 650 miljardiksi euroksi. Tämä tarkoittaa 2,6 prosentin osuutta koko EU:n BKT:sta ja alan piirissä työskenteli 3,1 prosenttia EU:n työllisestä työvoimasta. Alan merkitys ei ole tasaisesti jakautunut; on maita, joissa kulttuurin merkitys talouteen on huomattava ja niitä, joissa kulttuurisektori on vielä suhteellisen kehittymätön. Suomessa kulttuurialan merkitys on hieman EU:n keskiarvoa suurempi, sen liikevaihto vuonna 2005 oli yhteensä 13,6 miljardia euroa ja ala työllisti 62 000 henkilöä.

Kulttuurialan kasvu on huomattavasti nopeampaa kuin muilla sektoreilla. Maan sisällä on suuria eroja ja tilanne Uudellamaalla on sikäli poikkeuksellinen, että ala keskittyy nimenomaan tähän maakuntaan. Uudellamaalla sijaitsevat monet tärkeimmät julkiset taidelaitokset, kaikki taideyliopistot ja monia muita taidealan ammattikoulutusta tarjoavia oppilaitoksia, huomattava osa kulttuuriteollisuuden klusterista sekä merkittävä määrä alaa tukevia palveluja. Juuri tähän maakuntaan keskittyvät suomalaiset kulttuurialan osaajat: Kun suomalaisesta työllisestä työvoimasta työskentelee Uudellamaalla 29 prosenttia, kulttuurialan työvoimasta 51 prosenttia sijoittuu Uudellemaalle. Uusimaa muodostaa kulttuurialan keskittymän, jossa nimenomaan eri toimijoiden ja eri politiikkalohkolla toimivien välillä on kehitettävissä ainutlaatuisia verkostoja.

Kulttuurin innovatiivinen rooli on 2000-luvulla korostunut osana elinkeinopolitiikkaa ja tämä strategia pyrkii löytämään vastauksia näihin mahdollisuuksiin. Luovia ratkaisuja on saavutettavissa erityisesti hyvinvointiosaamisen alalla, maahanmuuttajakysymyksiin vastaamisessa, uusien asuinalueiden integraation tukemisessa, uusien liiketoimintamallien kehittämisessä.

3. Uudenmaan visio vuoteen 2033

UUSIMAA ON KANSAINVÄLINEN HYVINVOIVIEN IHMISTEN VETOVOIMAINEN METROPOLIALUE

Valittu visio kertoo, että uusmaalaiset toimijat: kunnat, yritykset, tutkimus- ja oppilaitokset sekä järjestöt haluavat oman maakuntansa olevan nykyistä kansainvälisempi ja vetovoimaisempi. Kansainvälisyys ja vetovoimaisuus liittyvät toisiinsa. Toistaiseksi Uusimaa ei ole ollut erityisen vetovoimainen kansainvälisille yrityksille eikä ulkomaalaiselle työvoimalle.

Maakuntasuunnitelman lähtökohtana on 2,5–3 prosentin vuotuinen tuotannon kasvu. Tämä edellyttää nykyistä enemmän investointeja ulkomailta sekä ulkomaalaisen työvoiman olennaista lisäystä.

Kun Uudenmaan vetovoimaa halutaan parantaa, täytyy tunnistaa kilpakumppanit. Niitä ovat muut metropolit, eivät Suomen muut alueet. Metropolit ovat väestön, talouden ja erityisesti kaupan, liikenteen, hallinnon, kulttuurin sekä opetuksen ja tutkimuksen keskuksia. Metropolialueiden keskuksille tyypillisiä taloudellisia toimintoja kaupan lisäksi ovat yritysten pääkonttorit ja niitä palvelevat toiminnot.

Uudenmaan vetovoima, kansainvälisyys ja metropoliasema ovat vain välineitä. Tärkeintä ovat hyvinvoivat ihmiset. Hyvinvoinnin keskeiset osa-alueet ovat henkinen, kulttuurinen, taloudellinen, terveydellinen ja sosiaalinen hyvinvointi.

Maakuntasuunnitelman mukaisesti Uusimaa on vuonna 2033 luova ja monipuolinen kulttuurin kasvualusta, jossa luovaan osaamiseen perustuva yritystoiminta vahvistaa alueen elinkeinorakennetta ja työllisyyttä. Kulttuuri voidaan nähdä Uudellamaalla suurena mahdollisuutena, joka kattaa laajan toimintojen kirjon niin ruohonjuuritason vapaaehtoistoiminnasta kulttuuriteollisuuden ja kulttuuripolitiikan tasolle asti. Kulttuurilla voi samalla olla merkitystä yksittäisille uusmaalaisille kun koko maakunnan tasolla – ja paljon tätä laajemminkin. Strategiassa kulttuuri ymmärretään samalla niin, että sen omalakinen, autonominen, asema tunnustetaan ja tälle annetaan tilaan, mutta hyödynnetään myös siihen sitoutuvaa instrumentaalista merkitystä. Kulttuuri saa ja sen tulee olla osa yhteiskunnallista kehitystä.

4. Strategiset tavoitteet ja strategiset valinnat

Strateginen tavoite 1

Uudenmaan ja sen osien roolit on tunnistettu. Maakunnan eri osien erilaisia vahvuuksia hyödynnetään ja siten luodaan edellytykset koko maakunnan väestön hyvälle elämälle

Maakunnan eri osien erilaisuutta ei ole osattu hyödyntää riittävän hyvin alueiden kehittämisessä. Vahva metropolialue tarvitsee pääkaupunkiseudun ulkopuolisten keskusten ja maaseudun tarjoamia mahdollisuuksia työpaikkojen, asutuksen, kulttuurin, luonnonympäristön ja virkistykseen tarpeisiin.

Strateginen valinta 1.1

Uudenmaan aluekehittäminen perustuu metropolimalliin

Vahva pääkaupunkiseutu on koko Suomen menestymisen edellytys. Uuttamaata kehitetään kasvavana metropolina Lissabonin strategian mukaisesti kiinnittämällä erityistä huomiota osaamiseen ja innovaatioihin sekä toimivaan aluerakenteeseen. Samalla ehkäistään ennalta ongelmia, joita ovat metropolialueille keskittyvät asunnottomuus, huumeet, rikollisuus ja köyhyyden kasautuminen.

Uudenmaan asukkaiden hyvinvointi ja maakunnan kilpailukyky edellyttävät, että alueella

on riittävästi monipuolista ja laadukasta asuntotarjontaa. Työvoiman saatavuudelle seudun asuntotarjonta ja hintataso ovat avainkysymyksiä. Muuttavalla väestöllä kuten maahanmuuttajilla ei useimmiten ole mahdollisuuksia omistusasunnon hankintaan. Metropolialueelle riittävä vuokra-asuntotarjonta on olennainen menestystekijä.

Asukkaiden elämän laadun, maakunnan identiteetin ja kilpailukyvyn kannalta on tärkeää, että rakennettua ympäristöä hoidetaan ja kehitetään kulttuurisesti, ekologisesti, taloudellisesti ja sosiaalisesti kestäväällä tavalla. ”Yhteinen metropolimme” –raportissa on esitetty maakunnallisia tavoitteita rakentamisen kulttuurin kehittämiseksi Uudellamaalla.

Uuttamaata kehitetään osana Itämeren alueen metropoliverkoston. Tässä verkossa Uudellamaalla on näkyvä asema ja selkeä oma roolinsa.

Strateginen valinta 1.2

Pääkaupunkiseudun ulkopuolisten keskusten ja niitä ympäröivien maaseutualueiden luonteenomaista elinvoimaisuutta ja vuorovaikutusta pääkaupunkiseudun kanssa kehitetään.

Vahvan keskuksen elinvoima antaa hyvät edellytykset keskustaa ympäröivän alueen kehittämiseen. Samoin metropolialueen ytimen ympärillä olevat keskuksat ja maaseutualueet monipuolistavat elinkeinotoiminnan ja asumisen mahdollisuuksia ja siten parantavat koko metropolialueen kilpailukykyä.

Panostetaan joukkoliikennepalveluihin etenkin raideliikenteen kehittämiseen. Parannetaan työpaikkojen saavutettavuutta edistämällä niiden sijoittumista lähelle asukkaita ja joukkoliikennereittien solmukohtiin, sekä kehittämällä vaihtoehtoisia työn tekemistapoja. Kehitetään ehjiä, yhteisöllisiä asuinalueita, joiden palvelujen saatavuus kuntarajoista riippumatta mahdollistaa hyvän arjen hallinnan.

Strateginen tavoite 2

Turvataan edellytykset väestön hyvinvointi- ja koulutuspalvelujen tuottamiselle koko maakunnassa

Väestön hyvinvointi- ja koulutuspalveluiden turvaamisessa on kaksi suurta haastetta: tarvitaan hyvä veropohja palveluiden rahoittamiseksi ja riittävästi ammattitaitoisia työvoimaa hyvinvointi- ja koulutuspalveluita tuottamaan.

Strateginen valinta 2.1

Uudellamaalla edistetään työikäisen väestön korkeaa työhön osallistumista

Työikäisen väestön keskimääräistä työhön osallistumista voidaan nostaa:

1. Pidennetään työuraa alkupäästä eli koulutuksesta töihin nykyistä nuorempina

2. Pidentetään työuraa loppupäästä eli työelämästä eläkkeelle nykyistä vanhempina
3. Työhön osallistumisastetta nostetaan muissakin ikäluokissa kuin työuran alku- ja loppupään ikäluokissa.

Jokainen em. kolmesta asiasta on tärkeä kokonaisuudelle. Viimeisen (3) asian merkitystä ei ole julkisessa keskustelussa tiedostettu yhtä hyvin kuin kahden ensimmäisen. Esimerkiksi ikäluokkiin 30–60 vuotta kuuluu paljon enemmän ihmisiä kuin heitä nuorempiin ja vanhempiin työikäisiin ikäluokkiin. Onkin välttämätöntä, että laajan keski-ikäisen ikäryhmän työhön osallistumisaste kasvaa nykyisestä.

Strateginen valinta 2.2

Edistetään maahanmuuttajien kotoutumista

Maakuntasuunnitelma perustuu 6 200–6800 asukkaan vuotuisen nettomuuttoon, josta suurin osa tulee olemaan maahanmuuttoa. Maahanmuuttajien työllistyminen on kotoutumisen edellytys ja heidän työllisyysastettaan on kyettävä kohottamaan. Koulutus- ja kulttuuripolitiikan kehittäminen ovat tässä suhteessa ratkaisevassa asemassa. Erityistä huomiota on kiinnitettävä maahanmuuttajanuoriin.

Strateginen tavoite 3

Uusimaa houkuttelee investointeja ja yrityksiä

Väestön ikääntyminen tarkoittaa väistämättä hyvinvointipalveluiden tuotannon lisäämistä. Kasvava hyvinvointipalveluiden tuotanto tarvitsee vastapainoksi kasvavaa yritystoimintaa, joka tuottaa voimavaroja myös hyvinvointipalveluiden rahoitukseen. Uudenmaan yritystoiminta voi kasvaa kolmella tavalla:

1. Uudellamaalla syntyy uutta yritystoimintaa
2. Uudenmaan nykyiset yritykset kasvavat ja uudistuvat
3. Uusimaa pystyy houkuttelemaan yrityksiä ja investointeja alueen ulkopuolelta.

Jokainen näistä kolmesta on tärkeä. Strategiseksi tavoitteeksi on valittu viimeinen (3), koska se on Uudenmaan Akilleen kantapää ja sen potentiaalia on hyödynnetty kaikkein heikoiten. Tavoitteena on houkutella yrityksiä ja investointeja ulkomailta, ei muualta Suomesta.

Strateginen valinta 3.1

Uudellamaalla kehitetään logistisia ratkaisuja, jotka parantavat alueen saavutettavuutta

Uusimaa sijaitsee kaukana läntisen Euroopan suurista metropoleista. Tämä on tietty kilpailuhaitta, kun Uusimaa kilpailee kansainvälistä investoinneista. Tämän kilpailuhaitan merkitystä tulee pienentää alueen hyvällä saavutettavuudella.

Uudenmaan syrjäisyys on myös mielikuva, johon voidaan vaikuttaa. Itämeren piiri on tulevaisuudessa nykyistä vetovoimaisempi suhteessa Euroopan muihin metropolialueisiin. Uudenmaan vetovoimaa on vahvistettava suhteessa Euroopan muihin metropoleihin. Tässä Uudenmaan satama- ja lentokenttäalueilla ja kehittyvillä raideyhteyksillä on keskeinen merkitys.

Strateginen valinta 3.2

Luodaan Uudenmaan yrityksille edellytyksiä löytää ja rakentaa strategisia kumppanuuksia

Yritystoiminta tulee perustumaan nykyistäkin enemmän hyvään osaamiseen, korkeaan koulutukseen ja pitkälle menevään erikoistumiseen. Yritysten on välttämätöntä hankkia kumppaneita muista yrityksistä oman toimintansa varmistamiseksi. Kumppaneita ei ole aina saatavissa kotimaasta, joten on välttämätöntä liittoutua ulkomaalaisten yritysten kanssa. Tällaiset liittolaiset ovat myös keskimääräistä valmiimpia investoimaan Uudellemaalle.

Strateginen tavoite 4

Uusimaa on Itämeren piirin merkittävin innovaatiokeskittymä

Tavoitteena on, että Uudellamaalla syntyy innovaatiota ja että Uudenmaan toimijoilla on hyvät valmiudet ottaa vastaan muualla syntynyttä tietoa, teknologiaa ja innovaatioita sekä hyödyntää ja soveltaa niitä omiin tarkoituksiinsa.

Strateginen valinta 4.1

Uudestamaasta luodaan asiakastarpeista lähtevä avoin innovaatioympäristö, jossa hyödynnetään maakunnan eri alueiden vahvuudet

Innovaatioympäristöllä tarkoitetaan järjestelmää, joka luo edellytyksiä yritysten ja asiakkaiden väliselle vuorovaikutukselle ja jossa pystytään hyödyntämään luotu kilpailuetu ekologisesti kestäväällä tavalla. Elinikäinen kulttuuripolkumalli on edellytys innovatiivisuudelle.

Strateginen valinta 4.2

Luodaan edellytyksiä tiede- ja tutkimuslähtöisen sekä käytäntölähtöisen innovaatiotoiminnan yhdistämiselle

Innovaatioita syntyy erilaisten toimintojen rajapinnoissa. Yliopistojen ja korkeakoulujen perus- ja soveltavan tutkimuksen resurssit yhdistettynä yritysten ja yhteisöjen osaamiseen ja tarpeisiin muodostavat innovatiivisen kehittämisen perustan.

Strateginen valinta 4.3

Korkeakouluverkostoa kehitetään monitieteisen mallin mukaisesti

Rajapinnat ja luova jännite ovat tärkeitä innovaatioiden synnyssä. Ne ovat myös monitieteisen mallin taustalla olevia perusajatuksia. Korkeakouluissa kampuksia kehittämällä luodaan edellytyksiä opiskelijoiden vuorovaikutuksen lisäämiseen. Ulkomaalaisten opiskelijoiden kielikoulutus on tärkeää heidän integroimiseen suomalaiseen yhteiskuntaan ja Uudellemaalle.

Strateginen valinta 4.4

Kestävää kehitystä edistetään innovaatiolla

Kestävän kehityksen innovaatiolla säästetään uusiutumattomia luonnonvaroja ja vähennetään päästöjä. Tällaisille innovaatiolle on erittäin suuri kysyntä maailman laajuisesti, koska esimerkiksi kasvihuonekaasujen määrän olennainen pienentämien ilman radikaaleja innovaatioita on erittäin haasteellista. Uudellamaalla tulee olla näillä markkinoilla kaksoisrooli:

1. Omaksutaan ja hyödynnetään nopeasti muualla syntyneitä innovaatiota
2. Kehitetään ja kaupallistetaan kestävä kehitystä edistäviä innovaatioita.

Strateginen tavoite 5

Uudenmaan yhdyskuntarakenteen on toimiva ja tehokas, energian käyttöä ja liikkumistarvetta vähentävä sekä hyvinvointia edistävä

Tämä strateginen tavoite ja sitä toteuttavat strategiset valinnat ohjaavat erityisesti maakuntakaavan laadintaa.

Yhdyskuntarakenteen hajautumisella on toiminnallisesti, taloudellisesti ja ympäristöllisesti kielteisiä vaikutuksia. Tavoitteena on yhdyskuntarakenteen eheyttäminen. Keinoina ovat maankäytön ja liikenteen yhteensovittaminen, hajautumisen estäminen ja jo hajautuneen rakenteen eheyttäminen. Alueita eheytetään säilyttäen niiden omaleimaisuus. Eheyttämisessä tukeudutaan mahdollisimman paljon joukkoliikenne- ja erityisesti raideliikennetkaisuun. Yhdyskuntarakennetta tiivistettäessä on

asuinympäristöjen viihtyvyydestä huolehdittava säilyttämällä riittäviä virkistys- ja luonnonalueita.

Strateginen valinta 5.1

Yhdyskuntarakennetta kehitetään kestäväällä tavalla hyödyntäen ensisijaisesti olemassa olevaa infrastruktuuria

Lähtökohtana on, että alue- ja yhdyskuntarakennetta kehitettäessä hyödynnetään ensisijaisesti olemassa olevaa infrastruktuuria ja palveluverkostoa. Tätä ajattelua on kehitetty Metropolialueen kestävä aluerakenne -työssä (METKA-malli), jossa esitetyn kehittämisspolun vaiheistus pitkällä aikavälillä on kuvattu seuraavasti: 1) tiivistä 2) täydennä 3) pitäydy 4) valitse.

Tämä vaiheistusmalli tarkoittaa, ettei seuraavaan vaiheeseen siirrytä ennen kuin se on välttämätöntä. Ensin tiivistetään yhdyskuntarakennetta ja toiseksi täydennetään. Täydentäminen tarkoittaa esimerkiksi Marja-Vantaan tyyppisiä ratkaisuja; Kehärata rakennetaan, jolloin radan välittömässä läheisyydessä olevia rakentamattomia alueita on syytä hyödyntää uudisrakentamistarkoituksiin.

Pidättäytyminen tarkoittaa, ettei uusia alueita oteta rakentamiskäyttöön ennen kuin se on välttämätöntä. Kun uuden alueen käyttöönotto on välttämätöntä, valinta voidaan joutua tekemään kahden ja useamman kunnan alueiden välillä tai sellaisten alueiden välillä, jotka eivät rajoitu vain yhden kunnan alueelle.

Valtion asuntorakentamisen tavoitteet ja kuntien kanssa tehty aiesopimus edellyttävät merkittävää kasvua, joka puolestaan merkitsee liikenteen infrastruktuurin kehittämistä alueen kasvutarpeiden mukaisesti. Kehäradan lisäksi on päätetty rakentaa Länsimetro. Jatkosuunnittelussa tulee päättää, missä järjestyksessä tullaan toteuttamaan seuraavat suuret liikenneverkkoinvestoinnit.

Strategisen valinnan toteuttaminen edellyttää maakuntakaavan ohjaavuuden ja vaikuttavuuden lisäämistä koskien yhdyskuntarakenteen sekä liikennejärjestelmän pääperiaatteita, kaavan toteuttamisen ajoitusta ja toteuttamisjärjestystä sekä rakenteen mitoitusta.

Strateginen valinta 5.2

Maankäytössä olennaista on liikkumistarpeen vähentäminen työmatkoissa, vapaa-ajan liikkumisessa ja palveluissa

Nykyinen hajautunut yhdyskuntarakenne lisää liikkumistarvetta. Aluesuunnittelun keinoin voidaan vähentää työmatkoihin, vapaa-ajan liikkumiseen ja palveluihin liittyvää liikkumistarvetta.

Työpaikkojen saavutettavuutta parannetaan sijoittamalla niitä lähelle asukkaita ja joukkoliikennereittien solmukohtiin. Hyvällä suunnittelulla tehostetaan joukkoliikenteen linjojen tasaista kuormitusta. Erityisesti kehitetään kävelyyn, pyöräilyyn ja

joukkoliikenteeseen perustuvia matkaketjuja. Tämä edellyttää kevyen liikenteen hankkeiden lisäämistä ja riittävää joukkoliikennetarjontaa.

Kunnat panostavat lähiympäristöön. Lähiympäristön viihtyisyydellä vähennetään vapaa-ajan liikkumistarvetta. Laadukkaat viheralueet ja niiden muodostama verkosto lisäävät lähiympäristön viihtyisyyttä ja vähentävät siten osaltaan mökkeilyn ja kakkosasumisen tarvetta.

Strateginen valinta 5.3

Alueiden suunnitteluun otetaan mukaan energiaratkaisut

Maakuntakaavan laadinnassa otetaan huomioon ekotehokkuuden sekä yhdyskunta- ja energiatalouden vaatimukset.

Yhdyskuntarakenne vaikuttaa myös rakennusten lämmitystapavalintoihin ja -mahdollisuuksiin. Tiivis yhdyskuntarakenne mahdollistaa innovatiiviset, uudet keskitetyt lämmitysjärjestelmät esim. maalämpöön ja aurinkoenergiaan perustuvat ratkaisut sellaisille tulevaisuuden uusille asuinalueille, jotka ovat etäällä nykyisestä kaukolämpöverkosta. Kaukolämpöä ei välttämättä edes tarvita, kun rakennusten energiatehokkuus kasvaa ja hukka- ja ilmaisenergiaa käytetään tehokkaasti hyväksi. Kehittämällä ja lisäämällä jätteenpolttoa ja sen hyötykäyttöä vähennetään kaatopaikkajätteen määrää ja vähennetään kaatopaikkojen tarvetta.

Strateginen tavoite 6

Uusimaa on Suomen ensimmäinen hiilineutraali maakunta ja ilmastonmuutokseen sopeutumisen edelläkävijä

Ilmastonmuutos on erittäin suuri globaali uhka, jonka vaikutukset tulevat näkymään myös Uudellamaalla. Ilmastonmuutoksen siedettävänä pysyminen vaatii tuntuvia globaaleja päästöleikkauksia, joihin tulee ryhtyä mahdollisimman pian. EU:n ja Suomen tavoitteena on vähentää kasvihuonekaasupäästöjä 20 % vuoteen 2020 vuoden 1990 tasosta. Uudellamaalla tavoitteen toteuttaminen vaatii onnistuneita päästönvähennystoimia erityisesti rakennusten energiankäytössä, sähkön ja lämmön tuotannossa ja kulutuksessa sekä maankäytössä ja liikenteessä. Päästöjä vähennetään myös teollisuudessa, maataloudessa ja jätehuollossa.

Strateginen valinta 6.1

Uusiutuvien energiamuotojen käyttöä lisätään ja kehitetään teknologioita

Uudenmaan kasvihuonekaasupäästöjen vähentämisessä potentiaalisimpia uusiutuvia energiamuotoja ovat metsä- ja peltobiomassa sekä tuulienergia. Näiden hyödyntämiseksi kehitetään, kaupallistetaan ja otetaan käyttöön uutta tai muualla kehitettyä energiatehokasta ja vähäpäästöistä teknologiaa. Tavoitteena on myös, että

ympäristöystävällisestä energiateknologiasta syntyy Uudellemaalle merkittävä osaamisala. Kehittämistoimia tarvitaan energiantuotannon lisäksi myös energian käytössä ja sen säästössä.

Strateginen valinta 6.2

Rakentamisessa kestävään elinkaariajatteluun

Uudis- ja korjausrakentamisessa siirrytään matalaenergiisiin tai nollaenergiisiin ratkaisuihin. Tähän päästään mm. kehittämällä rakennustekniikkaa ja lisäämällä edunvalvontaa lainsäädännön pullonkaulojen poistamiseksi. Nykyiset järjestelmät eivät tue rakentajaa/rakennuttajaa elinkaariajatteluun, jossa rakennusaikaisten investointien panostus energiatehokkuuteen hyödyttää vasta tulevien vuosien asukkaita. Ilmastonmuutokseen sopeutumisen ja sen hillinnän pilottihankkeita käynnistetään.

Myös luonnonolosuhteisiin kiinnitetään erityistä huomiota. Tulvien ja hulevesien hallinta integroidaan maankäytön ja rakentamisen suunnitteluun ja toteuttamiseen.

5 Arvioidut vaikutukset

Tämä maakuntasuunnitelma perustuu hyvinvointiyhteiskunnalle ja vakaalle yhteiskuntakehitykselle. Suurimpia epävarmuustekijöitä ovat taloudelliset uhat ja ympäristöriskit. Syksyllä 2008 maailmantalous joutui pahaan finanssikriisiin, ja vuoden lopussa myös reaalitytalous oli ajautumassa vakavaan taantumaa tai jopa lamaan lähes maailmanlaajuisesti. Vakaa yhteiskuntakehitys tarkoittaa selviämistä nykyisestä ja mahdollisista tulevista talouskriisistä kohtuullisin vaurioin.

Maakuntasuunnitelma on yleispiirteinen suunnitelma, joten suunnitelman vaikutuksia arvioidaan siitä näkökulmasta minkälaiset lähtökohdat se antaa maakuntaohjelmalle ja maakuntakaavalle.

Tämän maakuntasuunnitelman suuret yleislinjat ovat kasvuhakuisuus ja ekologinen kestävyys. Kuinka suuresti ne ovat keskenään kilpailevia tai ristiriitaisia asioita? Kysymykseen ei ole mitään yksiselitteistä vastausta. Joka tapauksessa tämän maakuntasuunnitelman strategisten tavoitteiden ja valintojen yhteisenä päämääränä on ollut kyseisen ristiriidan minimointi. Tämä sama asia tulee olla myös maakuntakaavan ja maakuntaohjelman päämääränä.

Maakuntasuunnitelman vaikutusten seurannassa on keskeisessä asemassa tuleva maakuntaohjelma ja sen ympäristöselostus. Aluerakennetta koskevat linjaukset toteutetaan maakuntakaavoituksella. Tällöin vaikutukset arvioidaan maankäyttö- ja rakennuslain edellyttämällä tavalla ja tarkkuudella.